

Hur funkar stödet i skolan?

En undersökning om föräldrars uppfattning av hur stöd, anpassningar och samverkan fungerar för elever med synnedsättning

Synskadades Riksförbund (SRF)
Juni 2013

Foto: Maria Nygård

Bildbeskrivning: En elev sitter vid ett bord utanför en skolbyggnad och läser punktskrift.

Kontakt:

Mikael Ståhl, utredare/ombudsman

Telefon: 08-39 92 91

E-post: mikael.stahl@srf.nu

Cecilia Ekstrand, handläggare

Telefon: 08-39 91 19

E-post: cecilia.ekstrand@srf.nu

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
1. Inledning.....	4
2. Urval, genomförande och upplägg	5
2.1. Metod och upplägg.....	5
2.2 Tidigare rapporter.....	6
2.3 Vem har besvarat enkäten?	6
3. Barn och ungdomar med synnedsättning i enkäten.....	7
3.1 Ålder och kön	7
3.2. Skolform.....	8
3.3 Synstatus och andra funktionsnedsättningar	9
4. Stöd från skola och kommun.....	10
4.1. Resursperson	10
4.2. Resurspersonens utbildning.....	11
4.3. Fortbildning av skolpersonal	12
5. Handlingsplan/åtgärdsprogram	13
5.1. Upprättande av åtgärdsprogram	14
5.2. Ansvar, samverkan och inflytande vid upprättande av åtgärdsprogram	15
5.3. Uppföljning och genomförande av åtgärdsprogram.....	17
5.4. Överklagan av åtgärdsprogram	18
6. Föräldrars eget arbete	19
6.2. Hur väl kan föräldrar påverka vilket stöd barnet får?	21
7. Samverkan.....	22
8. Läromedel och andra pedagogiska anpassningar	23
8.1 Fel i anpassade läromedel	24
8.2 Försenade anpassade läromedel	24
8.3 Andra brister med anpassningar och skolmaterial	24
8.4 Svårigheter att hjälpa till med läxor	25
9. Avslutande reflektioner	26
Referenser:	28
Bilaga 1	29
Hela enkätformuläret med samtliga frågor.....	29

Sammanfattning

Rapporten bygger på en enkät till vårdnadshavare till barnmedlemmar i Synskadades Riksförbund. En bild ges av föräldrarnas uppfattning om stöd, anpassningar och samverkan för elever med synnedsättning. Frågor har ställts om kompetens och fortbildning av resurspersoner och annan skolpersonal, om åtgärdsprogram, om samverkan mellan ansvariga huvudmän, om föräldrarnas eget arbete samt om anpassade läromedel.

Resultaten visar bland annat:

- Att nästan var tionde elev i enkäten saknar egen resursperson trots att en sådan behövs.
- Att en tredjedel av elevernas resurspersoner helt saknar pedagogisk utbildning och mindre än var tionde resurs är specialpedagog med inriktning på synnedsättningar.
- Att två femtedelar av de aktuella skolorna inte skickar berörd personal på fortbildning hos SPSM.
- Att endast lite mer än tre femtedelar av eleverna i enkäten har fått ett åtgärdsprogram upprättat.
- Att vid nästan hälften av de planeringsmöten/elevvårdskonferenser där åtgärdsplan har upprättats har personal från varken SPSM eller syncentral medverkat.
- I nästan hälften av fallen där åtgärdsprogram upprättats har åtgärderna bara genomförts delvis.
- Att närmare hälften av skolorna/förskolorna inte anses ha samverkan med varken SPSM eller aktuell syncentral.
- Att över hälften av föräldrarna i enkäten upplever att de fått arbeta själv i hög eller ganska hög grad för att deras barn ska få rätt stöd.
- Att tre femtedelar av de som har anpassade läromedel uppger att det förekommer fel som tryckfel eller faktafel i dessa.
- Att tre fjärdedelar av de som har anpassade läromedel anger att dessa kommer försent ibland eller ofta.

Resultaten visar att det finns brister i hur väl skolor, förskolor och ansvariga myndigheter lyckas med att stödja elever med synnedsättning. De visar också att samverkan och samordningen måste bli bättre mellan de instanser som är ansvariga för att ge stödet.

1. Inledning

En lyckad skolgång är avgörande i alla människors utveckling. Att lyckas i skolan är också en förutsättning för att ha framgång på arbetsmarknaden senare i livet.

En lyckad skolgång är dock inte en självklarhet för alla elever. För till exempel barn och ungdomar med funktionsnedsättningar kan kompensatoriskt stöd och såväl pedagogiska som fysiska anpassningar ofta vara en förutsättning för att kunna delta i skolans verksamhet och kunna tillgodogöra sig undervisningen.

Rätten till kompensatoriskt stöd slås fast i skollagen och olika typer av stöd kan ges till såväl elever som deras lärare och rektorer. Stöd kan också komma från flera myndigheter.

Men hur fungerar stödet i praktiken? Sker det någon samverkan mellan de myndigheter som har uppdrag att ge stöd till barn och ungdomar med synnedsättning? Vet resurspersoner, lärare och rektorer hur de ska stödja på bästa sätt? Upprättas det någon handlingsplan där rätt stöd slås fast? I denna rapport ges en bild av hur föräldrar och andra vårdnadshavare till barn med synnedsättning upplever att stöd, anpassningar och samverkan mellan olika ansvariga myndigheter fungerar. Rapporten behandlar också föräldrarnas uppfattning av det arbete som de själva behöver lägga ned för att få barnets skolgång att fungera.

Rapporten bygger på en enkät till vårdnadshavare till barn och ungdomar med synnedsättningar. Bland de frågor som ställts har fokus legat på kompetens och fortbildning av skolpersonal och eventuella resurspersoner, på framtagande av åtgärdsplan för eleverna, på samverkan mellan ansvariga huvudmän, på föräldrarnas eget arbete samt på anpassade läromedel.

2. Urval, genomförande och upplägg

2.1. Metod och upplägg

Den enkät som rapporten bygger på genomfördes i mars och april 2013. Enkäten skickades ut som en pappersenkät till vårdnadshavare för barnmedlemmar i SRF. Inför utskicket togs de allra yngsta (0-1 år) och de allra äldsta (17-19 år) barnmedlemmarna bort. Av 290 familjer som fick enkäten svarade 89 stycken, vilket är en svarsfrekvens på 30,7%.

I enkäten ställdes totalt 20 frågor. Majoriteten av dessa var så kallade envalsfrågor med färdiga svarsalternativ, men fyra var också öppna frågor där svaranden kunde kommentera med egna ord. Samtliga frågor i enkätformuläret finns i bilaga 1.

Svaren redovisas nedan under rubrikerna Barn och ungdomar med synnedsättning i enkäten, Stöd från skola och kommun, Handlingsplan/åtgärdsprogram, Föräldrars eget arbete, Samverkan samt Läromedel och andra pedagogiska anpassningar.

Förutom de kvantitativa resultaten från sammanställningen av enkäten ges också en mer kvalitativ reflektion och ibland en jämförelse med tidigare rapporter och kartläggningar på samma område. Dessa reflektioner och jämförelser ges under de olika rubrikerna i rapporten och inte under egen rubrik.

I samtliga tabeller i rapporten anges värdena i vertikal beräknad procent, det vill säga att kolumnerna i tabellerna ska summera till hundra procent. Vid två av enkätfrågorna har dock flera svar kunnat ges. Därför summerar kolumnerna i dessa två tabeller till mer än hundra procent.

I några av tabellerna är resultatet uppdelat på undergrupperna synsvaga elever, gravt synskadade elever samt elever med ytterligare funktionsnedsättningar, vilket texten också hänvisar till. Texten beskriver också andra samband som inte visas i tabellform för att inte göra rapporten alltför lång.

2.2 Tidigare rapporter

Framför allt är det två rapporter som denna rapport relaterar till. Båda dessa handlar om skolsituationen för elever med synnedsättning. Den ena är kartläggningen Det blir mer stöd till barn och unga med synskador när kommun, landsting och stat samverkar!, som publicerades 2008 och genomfördes av utredningsinstitutet Handu på uppdrag av Synskadades Riksförbund (SRF). I denna intervjuades föräldrar, rektorer och skolledare om stöd till barn och unga med synnedsättningar i förskolan och skolan.

Den andra är rapporten På lika villkor (2012), som togs fram av Zoombyrån på uppdrag av Riksorganisationen Unga synskadade (US). Den är en kvalitativ intervjustudie om det pedagogiska stödet för elever med synnedsättning.

I det följande benämns dessa Handus kartläggning respektive Zoombyråns rapport. Föreliggande rapport kan delvis ses som en uppföljning av och ett komplement till dessa båda rapporter. Stora delar av det frågeformulär som användes i Handus kartläggning har också använts i denna rapport. Handus enkät, som genomfördes via telefon, besvarades dock av närmare 250 föräldrar, vilket är nästan tre gånger så många som de som besvarat denna rapport.

2.3 Vem har besvarat enkäten?

I de allra flesta fall har en mamma till barnet/ungdomen med synnedsättning besvarat enkäten. Om man räknar med de fall där mamman och pappan besvarat enkäten tillsammans har mamman svarat på 81% av enkäterna. I endast 21,5 % av fallen har pappan varit med och svarat. 5,7 % av enkäterna har besvarats av annan vårdnadshavare eller någon som inte fyllt i svar på frågan.

Tabell 1. **Vem är du som besvarar enkäten?**

Besvarad av	Procent
Mamma	72,8
Pappa	13,6
Mamma och pappa	7,9
Övrigt/okänt	5,7

3. Barn och ungdomar med synnedsättning i enkäten

I enkätens inledning ställdes ett antal bakgrundsfrågor. Dels var syftet med dessa att få en bild av gruppens sammansättning. Dels var syftet också att kunna se om det stöd och de insatser som barnen får skiljer sig mellan olika undergrupper som exempelvis gravt synskadade och synsvaga elever, pojkar och flickor samt elever med ytterligare funktionsnedsättning. Då antalet informanter blev förhållandevis lågt har dock sådana jämförelser bara kunnat göras till viss del.

3.1 Ålder och kön

De barn och ungdomar som enkäten handlar om är mellan 2 och 16 år. Nästan fyra femtedelar (78,6%) är sju år eller äldre och en femtedel är mellan två och sex år. Medelåldern är 10,2 år.

Tabell 2. **Ålder och kön på barnen/ungdomarna i enkäten.**

Ålder	Alla i enkäten	Flicka	Pojke
2-6 år	21,3	27,5	16,7
7-12 år	46,1	45	47,9
13-16 år	32,6	27,5	35,4

Ungefär 55 procent är killar och 45 procent är tjejer. Könsfördelningen är någorlunda jämnt fördelad i de olika åldersgrupperna med en liten

övervikt för tjejer bland de allra yngsta barnen och en övervikt för killar bland de äldre.

Förutom när det gäller eleverna som går i särskola nedan så finns det inga påtagliga könsskillnader i enkätens olika frågor.

3.2. Skolform

Trots åldersfördelningen ovan så är det en fjärdedel (25,8%) som angett att barnet går i förskolan. 56 % har angett att enkätsvaret avser en elev som går i grundskola eller gymnasium. I endast 5 av enkäterna anges att barnet går i en fristående skola. Tre av dessa elever går i grundskola/gymnasium, en i förskola och en i särskoleklass.

En förhoppning var att kunna jämföra det stöd som elever i kommunala skolor/förskolor får med det stöd som eleverna får i friskolor. Det låga antalet elever i friskola i enkäten gör dock att kvantitativa jämförelser på det området inte blir relevanta.

En sjättedel (16,9%) av barnen går i särskoleenhet. I den gruppen finns det dubbelt så många killar som tjejer. Annars är könsfördelningen jämn i de olika skolformerna.

Tabell 3. Skolform.

Skolform	Procent
Kom. förskola	24,7
Fristående förskola	1,1
Kom. skola/gymnas.	52,7
Friskola	3,4
Särskola	16,9
Okänt/ej svar	1,1

Det bör inte dras några slutsatser om vilken typ av huvudman som skolorna som elever med synnedsättning går i utifrån ovanstående resultat. Då antalet svarande i enkäten är både litet och tillhör en smal urvalsgrupp är risken för ett skevt och missvisande resultat stor. Det kan kanske vara så att i en enkät bland elever med synnedsättning som inte

är medlemmar i Synskadades Riksförbund skulle en större andel gå i fristående skola eller förskola. Andelen som går i särskola stämmer dock med Handus kartläggning från 2008.

3.3 Synstatus och andra funktionsnedsättningar

En liten majoritet av barnen/ungdomarna i undersökningen (55,1%) har ledsyn och använder svartskrift som främsta läs- och skrivmedium. Övriga har alltså en grav synnedsättning.

Nästan hälften av barnen som enkäten handlar om (47%) har ytterligare funktionsnedsättningar förutom sin synnedsättning. En stor majoritet av dessa har dessutom två eller fler ytterligare funktionsnedsättningar.

Denna andel barn med ytterligare funktionsnedsättning stämmer väl med den som framkom i Handus kartläggning (2008) där 48% av barnen hade ytterligare funktionsnedsättning. Jämfört med andra uppskattningar är det en relativt låg andel. Exempelvis uppger syncentralen i Stockholm att närmare 75% av barnen i deras register har ytterligare funktionsnedsättning. I denna undersökning finns inga betydande skillnader vad gäller könsfördelningen bland gravt synskadade och synsvaga respektive elever med eller utan ytterligare funktionsnedsättning.

Tabell 4.

Har barnet/ungdomen någon annan funktionsnedsättning än synnedsättningen?

	Alla i unders.	Synsv.	Gr. synskadade
Endast synneds.	52,8	61,2	44,7
Ytterligare funktionsneds.	47,2	38,8	55,3

De vanligaste funktionsnedsättningarna förutom synnedsättningen är utvecklingsstörning (21,3%), rörelsehinder (16,9%) och Neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (15,7%).

Tabell 5.

Andra funktionsnedsättningar än synnedsättningen.

Funktionsnedsättning	Procent
Ingen annan funktionsneds.	52,8
Rörelsehinder	16,9
Utvecklingsstörning	21,3
Hörselnedsättning/dövhet	9
Neuropsykiatrisk funktionsneds.	15,7
Annan funktionsnedsättning	15,7

4. Stöd från skola och kommun

Zoombyråns rapport från 2012 visar att det finns stora problem med att lärare inte har kunskap om hur de ska tillgängliggöra sin undervisning för elever med synnedsättning. Den visar också att ansvaret för den enskilda eleven ofta istället läggs över på en resursperson.

Detta innebär att kraven på pedagogisk kompetens hos elevens resursperson blir än större. Därför ville vi få en lite mer kvantitativ bild av i vilken utsträckning elever med synnedsättning har en egen resursperson och vilken utbildning denne i så fall har. Vi ville också veta i vilken utsträckning skolan skickar sin personal på fortbildning inom synområdet.

4.1. Resursperson

Mer än tre fjärdedelar av barnen/ungdomarna i undersökningen (77,6%) har en egen resursperson i skolan/förskolan och hälften av alla i undersökningen har en resursperson på heltid.

Nästan en fjärdedel har alltså inte en egen resurs. Detta trots att nästan hälften av den fjärdedelen säger sig ha behov av en sådan.

Bland de åtta elever (9,0%) som inte har men säger sig behöva en egen resursperson finns både barn med och utan ytterligare funktionsnedsättningar. Hälften av dessa åtta går i kommunal förskola och hälften i kommunal skola eller gymnasium.

Av de fem i undersökningen som går i fristående förskola/skola har tre en resursperson på heltid och 2 säger sig inte behöva det.

Av tabell 6 nedan framgår att en betydligt större andel av de som har en grav synnedsättning har en egen resursperson. Samma gäller för de som har ytterligare funktionsnedsättning jämfört med de som inte har det.

Tabell 6.

Har barnet/ungdomen någon egen resursperson i skolan?

Har egen resursperson	Alla i enk.	Synsv.	Gr.synsk.	Ytterl. funktionsneds.
Ja, på heltid	50,6	27,1	82,9	62,9
Ja, viss tid	27	37,3	17,1	28,6
Nej, behöver inte	12,4	23	0	0
Nej, men skulle behöva	9	12,7	0	8,5
Okänt/ej svar	1,1	0	2,4	0

Att nästan hälften av de som inte har egen resursperson skulle behöva det är förstås ett negativt resultat. Lite mer positivt är att andelen som har en resurs är högre än i Handus kartläggning från 2008. I den var det bara 59 procent som hade en egen resursperson.

4.2. Resurspersonens utbildning

Bland de i undersökningen som har en egen resursperson och som vet vilken utbildning denna har anger så mycket som en tredjedel att resurspersonen inte har någon pedagogisk utbildning. Mindre än en femtedel av resurspersonerna har specialpedagogisk utbildning och mindre än hälften av de som har sådan utbildning har kompetens kring elever med synnedsättning. Ungefär hälften av resurspersonerna med känd utbildning är lärare eller förskollärare.

De vars resurspersoner inte har någon pedagogisk utbildning är jämt fördelade mellan synsvaga och gravt synskadade respektive elever med endast en synnedsättning och elever med ytterligare funktionsnedsättningar. Därmed är det över en femtedel av de gravt synskadade barnen/ungdomarna och nästan en fjärdedel av de med ytterligare funktionsnedsättning i enkäten vars resursperson inte har någon pedagogisk utbildning alls.

Tabell 7.

Resurspersonens utbildning för alla elever, synsvaga, gravt synskadade och elever med ytterligare funktionsnedsättningar.

Utbildning	Alla i enk.	Synsv.	Gravt synsk.	Ytterl. funktionsneds.
Ingen ped. utb.	20,2	20,4	21	23,8
Lärare/förskollär.	30,3	16,3	50	31
Spec.ped. (syn)	4,5	0	7,9	7,1
Spec.ped. (övrig)	6,7	6,1	5,3	4,8
Vet inte/ej svar	21,4	26,5	15,8	28,6
Har ej resurspers.	16,9	30,6	0	4,8

Dessa siffror stämmer i stort överens med resultaten i Handus kartläggning från 2008. En skillnad är dock att i denna enkät är det ingen av de elever som har en grav synnedsättning som saknar en egen resursperson, medan det i Handus kartläggning var ungefär sju procent av de gravt synskadade som saknade sådan.

4.3. Fortbildning av skolpersonal

Bland de 75 svarande i enkäten som vet ifall skolan kontinuerligt skickar skolpersonal på fortbildning inom synskadeområdet är det mer än två femtedelar som svarar att skolan inte skickar någon personal på fortbildning och alltså nästan tre femtedelar där skolan gör det. Två femtedelar skickar fler än bara klasslärare. Proportionerna är jämt fördelade mellan olika skolformer.

Bland de som inte skickar personal på fortbildning inom synområdet har en fjärdedel en gravt synskadad elev och tre fjärdedelar har en synsvag elev. Hälften av de som inte skickar personal på fortbildning har en elev

med endast en synnedsättning och hälften har en elev med ytterligare funktionsnedsättningar. Inte oväntat är de skolor/förskolor som har en elev med en grav synnedsättning mer benägna att skicka personal på utbildning för att få mer kompetens kring synnedsättningen.

Tabell 8.

Skickar skolan/förskolan kontinuerligt personal på fortbildning inom synskadeområdet, t.ex. vid Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)? Uppdelat på alla samt synsvaga, gravt synskadade och elever med ytterligare funktionsnedsättning.

Skickar på fortbildning	Alla i enk.	Synsv.	Gr synsk.	Ytterl. funktionsn.
Ja, men bara klassläraren/ansvarig förskolepedagog	13,5	16,3	10,8	17,1
Ja, även annan skolpersonal	33,7	22,5	51,4	29,3
Nej	37,1	49	21,6	41,5
Vet inte/ej svar	15,7	12,2	16,2	12,2

Jämfört med Handus kartläggning (2008) är det fler av skolorna/förskolorna i denna enkät som skickar personal på fortbildning inom synområdet.

5. Handlingsplan/åtgärdsprogram

I 3 kap. i den nya skollagen (2010:800) slås fast att elever i grundskolan, gymnasiet och motsvarande skolformer som är i behov av särskilt stöd har rätt till ett personligt åtgärdsprogram. Det är rektor på skolan som är ansvarig för att behovet av särskilt stöd utreds. Dessa bestämmelser gäller även förskoleklass och fritidshem.

Åtgärdsprogrammet syftar till att säkerställa att eleven får adekvata stödåtgärder så att skolsituationen ska fungera på bästa sätt.

Bestämmelserna om särskilt stöd och åtgärdsprogram i 3 kap. i skollagen gäller inte förskolan. Barn i denna skolform har rätt till särskilt stöd, vilket

slås fast i 8 kap. i skollagen. Här finns dock inga bestämmelser om rätt till åtgärdsprogram. Dock slås det fast att barnets vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta vid utformningen av de särskilda stödinsatserna. För att förskolan ska få ekonomisk ersättning för de stödåtgärder som vidtas måste dessa dessutom dokumenteras. Därför använder sig flera förskolor och huvudmän ändå av begrepp som handlingsplan och åtgärdsprogram.

För att undersöka om det finns brister i framtagandet av åtgärdsprogrammen och handlingsplanerna för barn och ungdomar med synnedsättning ställde vi några frågor om detta i enkäten.

5.1. Upprättande av åtgärdsprogram

En av frågorna i enkäten handlade om ifall planeringsmöte/elevvårdskonferens eller liknande har hållits och om ett åtgärdsprogram har upprättats?

Svaren visar att i de allra flesta fall har ett planeringsmöte/elevvårdskonferens hållits för eleven. Det är bara var sjunde i enkäten som antingen svarar att ett sådant möte inte har hållits eller att man inte vet.

Av de åtta fall där ett möte inte hållits är det hela sex stycken av de svarande som menar att det skulle behövas. Av dessa sex går fyra elever i kommunal skola/gymnasium. Fem är synsvaga och hälften har en ytterligare funktionsnedsättning. Hälften är också en skola som inte skickar någon personal på fortbildning inom synområdet.

Av de som angett att barnet/ungdomen går i en fristående skola är det bara en som inte haft planeringsmöte/elevvårdskonferens.

Av de som har haft planeringsmöte/elevvårdskonferens är det nästan två sjundedelar där man inte tagit fram någon åtgärdsplan. Av dessa elever som inte fått någon plan är hälften synsvaga och hälften gravt synskadade. Hälften har bara en synnedsättning och hälften har ytterligare funktionsnedsättning. Också i denna grupp är det bara en svarande som angett att barnet/ungdomen går i en friskola.

Sammantaget är det bara lite mer än tre femtedelar (61,8%) av barnen/ungdomarna i enkäten som har fått ett åtgärdsprogram upprättat.

Tabell 9.

Har det hållits ett planeringsmöte/elevvårdskonferens där det upprättades ett åtgärdsprogram/handlingsplan om barnets/ungdomens eventuella behov av särskilt stöd?

Inget möte, behov finns ej	2,2
Inget möte men behov finns	6,7
Möte har hållits, plan har ej upprättats	23,6
Möte har hållits och plan har upprättats	61,8
Vet inte/ej svar	6,7

I Handus kartläggning från 2008 var andelen som hade ett upprättat åtgärdsprogram något större och andelen som inte fått ett åtgärdsprogram något mindre. Det faktum att rätten till ett åtgärdsprogram sedan den kartläggningen gjordes har införts i skollagen har alltså inte gjort att större andel av eleverna med synnedsättning har fått ett åtgärdsprogram.

5.2. Ansvar, samverkan och inflytande vid upprättande av åtgärdsprogram

Det är rektor som har det yttersta ansvaret för att ett åtgärdsprogram upprättas. Samtidigt ska, enligt skollagen, eleven och elevens vårdnadshavare ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. I samtal med skolan ska de kunna ge sin syn på skolsituationen, elevens styrkor och svårigheter samt komma med egna förslag till åtgärder.

Studier har visat att det har stor betydelse att elever och vårdnadshavare är aktiva vid utarbetande av ett åtgärdsprogram för att programmet ska vara framgångsrikt. Rapporter har också visat på betydelsen av samverkan mellan de olika myndigheter - Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM) och landstingen - som har uppdrag att ge stöd till barn och ungdomar med synnedsättning. (Handu 2008, Zoombyrån 2012)

Därför undrade vi i enkäten i vilken utsträckning de olika ansvariga instanserna samt eleverna själva och deras vårdnadshavare medverkar vid upprättandet av åtgärdsprogrammen/handlingsplanerna.

Enligt svaren ser det väldigt olika ut vilka som deltagit på det planeringsmöte eller elevvårdskonferens som hållits. Vi kan dock konstatera följande:

- I mindre än två tredjedelar av de fall där ett sådant möte hållits har rektor/förskolechef deltagit på mötet.
- På bara ungefär tre fjärdedelar av mötena har klasslärare eller motsvarande varit med.
- På mindre än två tredjedelar har barnets resursperson deltagit. Trots att en resursperson funnits i ytterligare 16 % av fallen.
- I bara lite mer än en tredjedel har annan personal från skolan deltagit.
- Mindre än hälften har personal från syncentral varit med.
- I mindre än en tredjedel har personal från SPSM varit med.
- I nästan hälften av fallen har personal från varken syncentral eller SPSM deltagit.

Dessa resultat är ganska anmärkningsvärda med tanke på det ansvar som rektor och skolan har. Resultatet visar också att det i samband med dessa planeringsmöten/elevvårdskonferenser finns brister i hur man samverkar med de myndigheter som har specialkompetens kring elever med synnedsättning.

Den bristande samverkan med extern kompetens under mötena är anmärkningsvärd utifrån flera perspektiv. Förutom det som beskrivs ovan är ett par av perspektiven att rektorn eller skolchefen förväntas efterfråga råd och stöd från SPSM då behov finns och att föräldrarna har rätt att ha med sig personal som inte hör till skolan vid dessa möten. I nästan hälften av de fall där ingen personal från varken SPSM eller syncentral medverkat har det rört sig om en elev med en grav synnedsättning. I nästan lika många fall rör det sig också om en elev där synnedsättningen är den enda funktionsnedsättningen.

Tabell 10.

Vid hur stor andel av de planeringsmöten/elevvårdskonferenser som hållits har berörda personer och ansvarig personal närvarat?

Deltagande	Andel i procent
Eleven själv	57,5
Vårdnadshavare	93,2
Rektor/skolchef	63
Klasslärare	77,3
Barnets resursperson	61,3
Annan personal från skolan	37,3
Annan kommunal personal från t.ex. resursteam eller liknande	21,9
Personal från syncentral	46,7
Personal från barnhabilitering	20,5
Personal från SPSM	31,5

5.3. Uppföljning och genomförande av åtgärdsprogram

I enkäten ställde vi också en fråga om ifall planerade åtgärder i elevens åtgärdsprogram har genomförts.

Bland de som svarat att ett åtgärdsprogram eller en handlingsplan har upprättats angav nästan hälften att åtgärderna i denna bara genomförts delvis. Fördelningen i denna grupp är ganska jämn mellan synsvaga och gravt synskadade samt elever med eller utan andra funktionsnedsättningar.

En jämförelse med vilka yrkesspecialister som närvarade vid det planeringsmöte/elevvårdskonferens där åtgärdsplanen ska ha upprättats visar att för de planer som upprättades på ett möte där personal från syncentral och/eller SPSM deltog har en majoritet av planerade åtgärder genomförts till fullo, medan för de planer som upprättades vid möten där sådan personal inte deltog är det tvärtom en majoritet av enkätsvaren som anger att planerade åtgärder bara genomförts delvis.

Dessutom finns det två enkätsvar där planerade åtgärder inte genomförts alls. Dessa är två synsvaga elever. I båda dessa fall har personal från varken syncentral eller SPSM deltagit vid det möte där åtgärdsplan ska ha upprättats.

Av undersökningens fem elever som går i friskola anger 4 att planerade åtgärder har genomförts helt.

Tabell 11.

Om åtgärdsprogram/handlingsplan upprättats - har åtgärderna/insatserna i denna genomförts? Alla samt uppdelat på synstatus samt elever med ytterligare funktionsnedsättning.

Åtgärder har genomförts	Alla i enk. Synsv. Gr.synsk. Ytterl. funktionsneds.			
Till fullo	33,7	36,7	31,6	33,3
Delvis	34,8	30,6	39,5	33,3
Inte alls	2,3	4,1	0	2,4
Har ej plan	29,2	28,6	29	31

I enkäten fick de svarande också möjlighet att med egna ord berätta varför eventuella planerade åtgärder inte genomförts. Bland de få kommentarer som lämnats här kan nämnas att åtgärder försenats på grund av att lärare/skolpersonal har bytts eller att det uppstått krångel med teknik. Ett par av de svarande har också kommenterat att åtgärderna förvisso är genomförda men att det tagit väldigt lång tid.

Både vad gäller vilka som deltagit på planeringsmöte/elevvårdskonferens och i vilken utsträckning planerade åtgärder genomförts är resultaten i denna enkät i stort jämförbara med resultaten i Handus kartläggning från 2008.

5.4. Överklagan av åtgärdsprogram

När den nya skollagen trädde i kraft 2011 infördes en möjlighet för elever och föräldrar att överklaga åtgärdsprogram och att planerade insatser inte genomförts. (Skollagen 2010:800, 28 kap. 16 §) Därför frågade vi i enkäten om de svarande överklagat att till exempel planerade insatser

inte genomförts, att nödvändiga insatser inte tagits upp i åtgärdsplan eller att åtgärdsplan överhuvudtaget inte upprättats? Endast två av de svarande har gjort sådan överklagan.

Även här fanns det möjlighet att göra egna kommentarer. I en enkät har man beskrivit hur man istället anmält ett ärende till Skolinspektionen, som är den tillsynsmyndighet som finns på skolområdet. Det aktuella ärendet handlade om att framsteg inte dokumenterades i varken elevens utvecklingsplan eller dennes åtgärdsplan. Skolinspektionen gör såväl översyner av skolor som är utvalda slumpvis eller efter vissa kriterier som inspektion efter anmälan från enskilda personer.

6. Föräldrars eget arbete

Det är vanligt att föräldrar till barn med synnedsättning får lägga ned mycket tid och energi på att få det stöd eller de åtgärder som barnet behöver i skolan eller förskolan. I Handus kartläggning (2008) anges exempelvis att endast 5 % av föräldrarna uppger att de själva inte behövt arbeta för att deras barn skall få de anpassningar, hjälpmedel, läromedel eller särskilda stödåtgärder de behöver i skolan. Över hälften av föräldrarna i den studien angav att de fått göra allt själv i hög eller ganska hög utsträckning.

Också i Zoombyråns rapport På lika villkor från 2012 visas att föräldrarnas drivkraft är helt avgörande för hur en elevs skolsituation ser ut.

Även i denna enkät undrade vi i vilken utsträckning som vårdnadshavarna har fått arbeta själva för att deras barn ska få rätt stöd? I var sjätte svar (16,9%) i den aktuella enkäten anser de svarande att man fått göra det mesta själv för att ens barn skall få de anpassningar, hjälpmedel, läromedel och särskilda stöd som det behöver i skolan. Sammanlagt anser över hälften (54,9%) att man fått göra det mesta själv eller fått göra det själv i ganska hög utsträckning.) Det är bara 4,5 % som anser att man inte alls behövt arbeta själv för att få rätt stöd. Även här är alltså resultaten helt i linje med Handus kartläggning.

I tabellen nedan syns också ett samband mellan föräldrarnas eget arbete och barnets synstatus och om barnet har ytterligare funktionsnedsättning. Inte oväntat har föräldrar till barn med flera funktionsnedsättningar fått

lägga ner mer arbete. Dessutom behöver föräldrar till barn med grav synnedsättning inte göra lika mycket själv som föräldrar till synsvaga barn.

Tabell 12.

I vilken utsträckning har du som vårdnadshavare behövt arbeta för att ditt barn skall få de anpassningar, hjälpmedel, läromedel och särskilt stöd som det behöver i skolan? Alla i enkäten samt uppdelat på synstatus och elever med ytterligare funktionsnedsättning.

Utsträckning	Alla	Synsv.	Gr.synsk.	Ytterl. funktionsneds.
Ingen utstr. alls	4,5	6,1	2,6	7,1
Ganska låg utstr.	24,7	20,4	31,6	11,9
Varken hög eller låg	14,6	10,2	21,1	19
Ganska hög utstr.	38	38,8	34,2	42,9
Jag har själv fått ta reda på/arbeta för allt/det mesta	16,9	22,5	7,9	19,1
Ingen uppfattning	2,2	2	2,6	0

En jämförelse med andra frågor i enkäten visar inte helt oväntat att det finns ett samband mellan i vilken utsträckning man själv fått arbeta för rätt stöd och andra variabler som till exempel om barnet har en resursperson, resurspersonens utbildning samt om rektor eller personal från syncentral eller SPSM deltagit på eventuellt planeringsmöte/elevvårdskonferens.

I de fall där barnet har en resursperson, i de fall där resurspersonen har en pedagogisk eller specialpedagogisk utbildning och i de fall där rektor eller personal från syncentral eller SPSM deltagit vid planeringsmöte upplever vårdnadshavarna i enkäten i lägre grad att man behövt göra saker själv för att få rätt stöd. Föräldrar till synsvaga barn och i de fall där det inte finns en resurs, där resurspersonen inte har pedagogisk utbildning och där personal från syncentral eller SPSM inte deltagit på planeringsmötet upplever man däremot i lite högre utsträckning att man fått arbeta själv.

Det finns däremot inga betydande skillnader mellan föräldrar till pojkar och föräldrar till flickor i vilken utsträckning man anser sig ha behövt arbeta själv för att få rätt stöd till barnet.

6.2. Hur väl kan föräldrar påverka vilket stöd barnet får?

I enkäten ställde vi också en fråga om i vilken utsträckning som föräldrarna tycker att de kunnat påverka vilket stöd eller vilka insatser som deras barn får i skolan eller förskolan.

Nästan en fjärdedel (23,6%) av de svarande upplever att man i ganska låg utsträckning eller ingen utsträckning alls har kunnat påverka stödet. Över hälften (56,2%) anser att man kunnat påverka i ganska hög eller mycket hög utsträckning.

Tabell 13.

I vilken utsträckning upplever du/ni att ni kunnat påverka vilket stöd/vilka insatser som barnet/ungdomen får i skolan? Uppdelat på alla i enkäten, synsvaga, gravt synskadade samt elever med ytterligare funktionsnedsättning.

Utsträckning	Alla i enk.	Synsv.	Gr. Synsk.	Ytterl. funktionsneds.
Ingen utstr. alls	9	12,2	5,3	7,1
Ganska låg utstr.	14,6	16,3	13,2	14,3
Varken hög el. låg	16,9	16,3	18,4	11,9
Ganska hög utstr.	34,8	24,5	47,4	40,5
Mycket hög utstr.	21,4	26,5	15,8	21,4
Ej svar/ingen uppfattn.	3,4	4,1	0	4,8

Även här finns det ett samband med andra variabler i enkäten. I de fall där barnet/ungdomen har en grav synnedsättning, i de fall där barnet har en resursperson, i de fall där resurspersonen har en pedagogisk eller specialpedagogisk utbildning och i de fall där rektor eller personal från syncentral eller SPSM deltagit vid planeringsmöte upplever vårdnadshavarna i enkäten i högre grad att man kunnat påverka det stöd som barnet får.

Föräldrar till synsvaga barn samt i de fall där det inte finns en resurs, där resurspersonen inte har pedagogisk utbildning och där personal från syncentral eller SPSM inte deltagit på planeringsmötet upplever man däremot i lägre utsträckning att man kunnat påverka.

Det finns inte heller här några betydande skillnader mellan vad föräldrar till pojkar och vad föräldrar till flickor anser.

7. Samverkan

Barn och ungdomar med synnedsättning kan få stöd och insatser från flera olika håll. Förutom det som skolan eller huvudmannen ska göra kan stöd även komma från syncentral eller habiliteringsteam inom landstingen eller från den statliga myndigheten SPSM. Dessutom ska Arbetsförmedlingen kunna ge visst stöd i samband med praktikarbete.

Zoombyråns rapport från 2012 visar dock att det finns brister i hur de olika instanserna samarbetar och hur stödet samordnas. Därför frågade vi i enkäten om föräldrarna upplever att skolan/förskolan samverkar med respektive myndighet.

I mer än var tionde enkätsvar (11,3%) anser svaranden att skolan/kommunen inte har samverkan med någon av de myndigheter som har uppdrag att stödja barn/ungdomar och vuxna med synnedsättning. Bland dessa svar finns såväl gravt synskadade elever som elever med och utan ytterligare funktionsnedsättning. Bland dem finns också barn i både grundskolan och förskolan.

I lite mer än två tredjedelar av fallen (68,5%) har skolan samverkan med syncentral eller annan habilitering inom landstinget och i lite mindre än två tredjedelar (62,9%) har skolan samverkan med SPSM. Sammantaget är det bara två femtedelar av skolorna som enligt föräldrarna har samverkan med både syncentral och SPSM.

Inte oväntat har de skolor som har elever med grav synnedsättning samverkan med syncentral och SPSM i lite högre grad än de skolor som har synsvaga elever.

Inte en enda av de svarande har angett att skolan samverkar med Arbetsförmedlingen. Detta trots att Arbetsförmedlingen enligt förordningen (2007:1030) har i uppgift att särskilt samverka med skolan för att underlätta övergången från skola till arbetsliv. Arbetsförmedlingen ska också medverka i skolan genom att erbjuda vägledningsinsatser och stöd

till arbetshjälpmedel om sådana behövs under den praktiska arbetslivsorienteringen.

Tabell 14.

Samverkar skolan/kommunen med några av de myndigheter som har uppdrag att stödja barn/elever/personer med synnedsättning? (Flera svar kan ges) Resultatet är uppdelat på alla i enkäten, samt synsvaga, gravt synskadade och elever med ytterligare funktionsnedsättning.

Samarb. skolan	Alla i enk.	Synsv.	Gr.synsk.	Ytterl. funkt.neds.
Nej, inte alls	11,2	16,3	5,3	11,9
Ja, med barnhab. och syncentral	68,5	63,3	73,7	69,1
Ja, med SPSM	62,9	56,1	76,3	61,9
Ja, med Arbetsförm.	0	0	0	0
Vet ej/ej svar	4,5	8,2	0	2,4

Att mer än var tredje skola/förskola enligt föräldrarna inte samverkar med SPSM, att nästan var tredje skola/förskola inte anses ha samverkan med aktuell syncentral, att personal från varken syncentral eller SPSM inte närvarat vid nästan hälften av de planeringsmöten/elevvårdskonferenser som hållits samt att över hälften av föräldrarna i enkäten upplever att de fått arbeta själv i hög eller ganska hög grad för att barnet ska få rätt stöd visar tydligt att det finns brister i hur väl skolor, förskolor och ansvariga myndigheter lyckas med att stödja elever med synnedsättning. Det visar också att samverkan och samordningen måste bli bättre mellan de instanser som har uppdrag att ge stöd.

8. Läromedel och andra pedagogiska anpassningar

Då SRF erfarit att det finns brister i de anpassade läromedel som elever och förskoleelever med synnedsättning använder ställde vi också frågor om kvaliteten på dessa.

8.1 Fel i anpassade läromedel

Av samtliga som svarat på enkäten är det bara två femtedelar som använder anpassade läromedel eller har en uppfattning om hur dessa är. Av dessa är det dock hela tre femtedelar (22 av 36 enkätsvar) som svarar att det förekommer fel såsom tryckfel eller faktafel i de anpassade läromedlen. Av dessa är det tre svarande som dessutom anger att sådana fel förekommer ofta. Detta framgår av tabell 15 nedan.

Tabell 15.

Svarande som upplevt att anpassade läromedel innehåller fel eller inte kommit i tid.

	Varit med om att ...	
	tryck- eller faktafel förekommit	läromedel inte kommit i tid
Nej, aldrig	15,7	11,2
Ja, ibland	21,4	24,7
Ja, ofta	3,4	7,9
Vet inte/använder ej anp. läromedel/ej svar	59,5	56,2

8.2 Försenade anpassade läromedel

Vi frågade också om man upplevt att de anpassade läromedel som används i skolan inte kommer i tid. Av tabell 15 framgår att nästan tre fjärdedelar av de vars barn använder anpassade läromedel har varit med om att dessa inte kommit i tid. En fjärdedel av de som varit med om det anser dessutom att det händer ofta.

8.3 Andra brister med anpassningar och skolmaterial

En stor del av de som svarat på enkäten upplever dessutom andra problem och brister som är relaterade till material eller anpassade läromedel som används i skolan/förskolan. Framför allt är dessa problem relaterade till dator och anpassningarna till denna samt till material som inte är färdiga läroböcker, dvs material som skolan själv tar fram. Detta

framgår av de svar som getts vid en öppen fråga om anpassade läromedel.

Till exempel anger några föräldrar att elevens resursperson får materialet för sent för att hinna anpassa eller ändra fel.

Flera kommentarer handlar också om brister i de anpassade läromedel som SPSM står för. En kommentar handlar exempelvis om att anpassade läromedel har dåliga bildbeskrivningar eller inga bildbeskrivningar alls. En annan handlar om att bladen i punktskriftsböcker släpper från ryggen.

Följande kommentarer visar också att det finns skolor/förskolor som har dålig kompetens/förmåga när det gäller att beställa anpassade läromedel åt elever som behöver sådana.

"Vi får inga anpassade läromedel, fast det skulle behövas!"

"Det är jag som mamma som föreslår läromedel eftersom kompetensen är så bristfällig på skolan"

"Skolan har inte kunnat hitta anpassade läromedel utan använt de gamla vanliga. När jag letat upp själv har de inte kommit (eller kanske aldrig beställts?)"

Det finns också kommentarer som visar att bättre samverkan och samordning behövs bland de instanser som är ansvariga för att stödja elever med synnedsättning. En förälder skriver till exempel att både kommunen och landstingets syncentral är inblandade för att få en anpassad dator att fungera i skolarbetet. För att få olika typer av anpassningar till datorn kan syncentralen dessutom använda flera leverantörer.

Några av kommentarerna handlar också om att det fungerar bra. Exempelvis anser en svarande att skolans samarbete med SPSM fungerat mycket bra.

8.4 Svårigheter att hjälpa till med läxor

I enkäten ställde vi slutligen frågan ifall man som förälder upplever att det finns svårigheter att hjälpa barnet/ungdomen med läxor

och annat hemarbete på grund av hur anpassade läromedel är utformade? Av det fåtal som besvarade denna fråga ansåg nästan hälften att det fanns sådana svårigheter.

Även här fanns det möjlighet att beskriva de eventuella svårigheterna med egna ord. En avgörande kommentar här är att en förälder önskar en egen icke anpassad lärobok så att föräldern, som inte kan läsa i den anpassade boken, kan hjälpa barnet istället för tvärtom.

Två av de svarande tar också upp att det blir stora krav på föräldrarna då hemarbetet består av att söka information på internet, vilket ofta är mycket svårt och tidskrävande för elever som använder skärmläsningssystem.

En viktig aspekt som också tas upp är hur SPSM kan anpassa läromedel till elever som har flera funktionsnedsättningar. En mamma beskriver hur hon fått göra eget material åt sitt barn då SPSM sagt att "man ej kan lära sig läsa då funktionshindret är så svårt".

9. Avslutande reflektioner

Myndigheten för handikappolitisk samordning (Handisam) skriver i sin senaste uppföljning av funktionshinderpolitiken (2013) att lärares kompetens, skolors tillgänglighet och tillgången till särskilt stöd är tre nycklar till att skapa en god utbildning för personer med funktionsnedsättning. Handisams uppföljning visar att det finns stora problem inom alla dessa områden.

Även för elever med synnedsättning är dessa tre områden ofta avgörande för att kunna delta i skolan på jämlika villkor. I denna rapport har vi fokuserat på hur det kompensatoriska och pedagogiska stödet i form av exempelvis resurspersoner och anpassade läromedel fungerar. Vi har också fokuserat på föräldrarnas uppfattning av hur samverkan mellan olika ansvariga instanser fungerar samt föräldrarnas uppfattning av det arbete som de själva behöver lägga ned.

Enkätsvaren visar att samverkan mellan skola/förskola och andra myndigheter med uppdrag att ge stöd måste förbättras. De visar också att föräldrar och andra vårdnadshavare lägger ned mycket tid och arbete på

att se till att det egna barnet får det stöd och de anpassningarna som han eller hon har rätt till.

Undersökningen visar också att det finns stora variationer i vilken utsträckning elever med synnedsättning har en resursperson i skolan samt vilken kompetens denna eventuella resurs har. Det måste anses som väldigt olyckligt att det finns elever som inte alls har en resursperson trots att de skulle behöva det. Det är också en brist att en majoritet av elevernas resurspersoner, som ju ofta får ansvara för att anpassa både undervisning och material, inte har specialpedagogisk kompetens.

Att bara tre femtedelar av eleverna i enkäten har fått ett åtgärdsprogram, trots att rätten till ett sådant numera slagits fast i skollagen, visar också att både kompetens och samverkan saknas.

Svaren visar även att det finns brister i de anpassade läromedel som elever med synnedsättning får. Även här måste det anses som mycket olyckligt att anpassade läromedel kommer för sent så pass ofta och har så mycket brister. Svaren visar också att många föräldrar anser att det är svårt att hjälpa sina barn med läxor på grund av hur anpassade läromedel är utformade.

Områdena lärarnas kompetens och skolornas tillgänglighet har alltså inte getts något större fokus i denna rapport. Vi vet dock att det för elever med synnedsättning finns brister även här. Exempelvis visar Zoombyråns rapport På lika villkor (2012) att det finns stora problem med att lärare inte har kunskap om hur de ska tillgängliggöra sin undervisning för elever med synnedsättning. Istället läggs ofta ansvaret för den enskilda eleven över på en resursperson.

Bristande kompetens hos såväl lärare som resurspersoner och skolans övriga personal påvisas också i andra rapporter, som till exempel i ett par av Skolinspektionens granskningar samt i Skolverkets rapport Skolsituationen för elever med funktionsnedsättning i grundskolan (2009). I den skriver Skolverket bland annat att skolorna behöver tydliggöra assistenternas uppgifter och ansvar i förhållande till undervisande lärare.

Ett sådant tydliggörande åstadkoms på flera sätt. Att i högre grad hålla planeringsmöten/elevvårdskonferenser, att i högre grad upprätta

åtgärdsprogram, att i högre grad samverka med de myndigheter som har rätt kompetens samt att i högre grad göra rektor, lärare, resurspersoner och annan skolpersonal delaktiga i framtagandet och uppföljandet av åtgärdsprogram är några av de mest avgörande sätten.

När det gäller tillgänglighet vet vi att det finns svårigheter med de skolwebbar och utbildningsplattformar som skolor, högskolor och kommuner använder. Dessa plattformar fungerar ofta dåligt eller inte alls tillsammans med skärmläsning- och förstoringprogram som elever, föräldrar och studenter med synnedsättning måste använda. Omfattningen av detta problem återstår dock att kartlägga.

Referenser:

Handisam 2013. Hur är läget 2013 - Uppföljning av funktionshinderpolitiken. Handisam Serie A 2013:1

Handu 2008. Det blir mer stöd till barn och unga med synskador när kommun, landsting och stat samverkar! - Föräldrars, rektorers och kommuners svar på frågor om stöd till barn och unga med synskador i förskolan och skolan.

Skolverket 2009. Skolsituationen för elever med funktionsnedsättning i grundskolan.

Zoombyrå 2012. På lika villkor - en rapport om pedagogiskt skolstöd till elever med synnedsättning.

SFS 2010:800 Skollag

Bilaga 1

Hela enkätformuläret med samtliga frågor

Fråga 1: Vem är du som besvarar enkäten?

- 1 Mamma
- 2 Pappa
- 3 Mamma och pappa
- 4 Annan vårdnadshavare
- 5 Jag är själv ett barn eller ungdom

Fråga 2: Hur gammalt är barnet/ungdomen vars namn stod på kuvertet?
Hon/han är _____ år gammal

Fråga 3: Är barnet/ungdomen pojke eller flicka?

- Pojke
- Flicka

Fråga 4: Är skolan/verksamheten...

- 1 Kommunal förskola
- 2 Privat förskola
- 3 Särskoleenhet
- 4 Kommunal skola
- 5 Friskola

Fråga 5: Vilken synstatus har barnet/ungdomen?

- 1 Synsvag/ledsyn/läser mest svartskrift
- 2 Lite eller ingen syn/ej ledsyn/använder mest tal eller punktskrift

Fråga 6: Har barnet/ungdomen någon annan funktionsnedsättning än synnedsättningen?

- 1 Nej
- 2 Rörelsehinder
- 3 Utvecklingsstörning
- 4 Hörselnedsättning/dövhet
- 5 Neuropsykiatrisk funktionsnedsättning
- 6 Annan funktionsnedsättning

Fråga 7: Har barnet/ungdomen någon egen resursperson i skolan/förskolan?

- 1 Ja, heltid

- 2 Ja, viss tid
- 3 Nej, behöver inte det
- 4 Nej, men skulle behöva det

Fråga 8: Vad har denna resursperson för kompetens/utbildning?

- 0 Barnet har ingen resursperson
- 1 Ingen pedagogisk utbildning
- 2 Lärarutbildning/förskollärare
- 3 Specialpedagog med inriktning på synskador
- 4 Annan specialpedagog
- 5 Vet inte

Fråga 9: Skickar skolan/förskolan kontinuerlig personal på fortbildning inom synskadeområdet, t.ex. vid Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)?

- 1 Ja, men bara klassläraren/ansvarig förskolepedagog
- 2 Ja förutom ovanstående även annan skolpersonal/förskolepersonal
- 3 Nej
- 4 Vet inte

Fråga 10: Har det hållits ett planeringsmöte/elevvårdskonferens där det upprättades ett åtgärdsprogram/handlingsplan om barnets/ungdomens eventuella behov av särskilt stöd?

- 1 Nej, barnet behöver inte särskilt stöd, därför har inte ett sådant möte hållits
- 2 Nej, det har aldrig hållits ett sådant möte trots att det behövts
- 3 Ett sådant möte har hållits, men åtgärdsprogram/handlingsplan har inte upprättats
- 4 Ja, sådant möte har hållits och det finns ett upprättat åtgärdsprogram/handlingsplan
- 5 Vet inte/minns inte

Fråga 11: Vilka personer medverkade vid upprättandet av åtgärdsprogrammet/handlingsplanen i skolan/förskolan? (flera svar kan ges)

- 0 Sådant möte har inte hållits
- 1 Barnet/ungdomen självt
- 2 Vårdnadshavare
- 3 Rektor/skolchef
- 4 Klasslärare

- 5 Barnets resursperson
- 6 Annan personal från skolan/förskolan
- 7 Annan kommunal personal från till exempel resursteam eller liknande
- 8 Personal från syncentralen
- 9 Personal från barnhabiliteringen
- 10 Personal från Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)

Fråga 12a: Om åtgärdsprogram/handlingsplan upprättats - har åtgärderna/insatserna i denna genomförts?

- 0 Åtgärdsprogram/handlingsplan har inte upprättats
- 1 Ja, till fullo
- 2 Ja, men bara delvis
- 3 Nej, inte alls

Fråga 12b: Om planerade åtgärder/insatser inte genomförts - berätta gärna kort vilka och varför dessa inte genomförts?

Fråga 13a: Har du/ni använt er av möjligheten att överklaga att planerade insatser inte genomförts, att nödvändiga insatser inte tagits upp i åtgärdsplan eller att åtgärdsplan överhuvudtaget inte upprättats? (Rätten att göra sådan överklagan slås fast i nuvarande skollagen, 2010:800, 28 kap 16 §)

- Ja
- Nej

Fråga 13b: Om du/ni gjort en överklagan berätta gärna kortfattat om vad som överklagades?

Fråga 14: i vilken utsträckning upplever du/ni att ni kunnat påverka vilket stöd/vilka insatser som barnet/ungdomen får i skolan?

- 1 Ingen utsträckning alls
- 2 Ganska låg utsträckning
- 3 Varken hög eller låg
- 4 Ganska hög utsträckning
- 5 Mycket hög utsträckning
- 6 Har ingen uppfattning

Fråga 15: I vilken utsträckning har du som vårdnadshavare behövt arbeta för att ditt barn skall få de anpassningar, hjälpmedel, läromedel och särskilt stöd som det behöver i skolan?

- 1 Ingen utsträckning alls

- 2 Ganska låg utsträckning
- 3 Varken hög eller låg
- 4 Ganska hög utsträckning
- 5 Jag har själv fått ta reda på/arbete för allt/det mesta
- 6 Har ingen uppfattning

Fråga 16: Samverkar skolan/kommunen med några av de myndigheter som har uppdrag att stödja barn/elever/personer med synnedsättning? (Flera svar kan ges)

- 1 Nej, inte alls
- 2 Ja, med barnhabilitering och syncentral
- 3 Ja, med SPSM
- 4 Ja, med Arbetsförmedlingen
- 5 Vet inte

Fråga 17: Har du/ni upplevt att det förekommer fel, såsom tryckfel eller faktafel, i de anpassade läromedel som används i skolan?

- 1 Nej, aldrig
- 2 Ja, ibland
- 3 Ja, ofta
- 4 Vet inte/använder inte anpassade läromedel

Fråga 18: Har du/ni upplevt att de anpassade läromedel som används i skolan inte kommer i tid?

- 1 Nej, aldrig
- 2 Ja, ibland
- 3 Ja, ofta
- 4 Vet inte/använder inte anpassade läromedel

Fråga 19: Har du/ni upplevt andra problem/brister med de anpassade läromedel som används i skolan? I så fall vilka?

Fråga 20a: Upplever du/ni som förälder att det finns svårigheter att hjälpa barnet/ungdomen med läxor och annat hemarbete på grund av hur anpassade läromedel är utformade?

- 1 Ja
- 2 Nej
- 3 Vet inte/använder inte anpassade läromedel

Fråga 20b: Om sådana svårigheter finns - berätta gärna på vilket sätt?